

р-ну Львів. обл. — 4 (16). VIII 1891, Новоросійськ, похов. у Києві] — укр. письменник і громад. діяч «московільського» напрямку (див. «Москвофіли»). Закінчив 1851 Львівську духовну семінарію. Був священником. 1861 і 1867 обирався послом сейму Галичини; 1873 — австр. парламенту. Засновник і редактор журн. «Наука» (1871—76, Коломия; 1877—86, Львів), співробітник журн. «Русская Рада» (1871—86, Коломия), де виступав з наук.-популярними статтями, зокрема на природничі теми. Автор праць із сільськогосподарських наук, переважно бджільництва. Один із засновників 1874 осв. т-ва «Общество имени Качковскогого», брав участь у підготовці його видань. 1882 за поширення «московільства» засуджений австр. владою до 8-місячного ув'язнення, відлучений тапою від церкви; 1886 прийняв рос. підданство, переїхав на Київщину, став правосл. священником у с. Борщавітка. Літ. діяльність почав 1848 поезією. Свої вірші («Воспоминание Надднестровья», 1853; «Три друга», 1854; «Чужина», 1860; «Сусідам», 1861, та ін.) публ. у різних період. виданнях. Писав також панегірики на честь діячів церкви. У численних оповіданнях («Онуфрій Грушкевич — чарівник», «Сироти», усі — 1872; «Крислаті тополі», «Настуня», обидва — 1874; «Горить!», «Голодни роки», обидва — 1876, та ін.) зображував побут галиц. селянства і духовництва, хоча й у дещо ідеалізованому світлі. Н. належить комедія «Знімчений Юрко» (1874), переробка комедії «Жорж Данден» Мольєра (під назвою «Гриць Мазниця, або Муж заманений», 1849). Для дітей написав книжки: «Повісті к домашньому читанню для учащейся молодежи» (1858), «Ластівка для руських дітей» (1860), «Повісті і пісні; списал для руських дітей...» (1861), «Золота книжка для дітей» (1874).

Твори Н. написані «язичієм». Літературній спадщині і громадсько-політичній діяльності Н. діячі демокр. спрямування, зокрема І. Франко, давали негативну оцінку.

Тв.: Письма, т. 1—2. Львов, 1907—08; Собрание сочинений, т. 1—3. Львов, 1926—27; Рос. перекл. — Как в простоте живут люди. СПб, 1890; Повести и рассказы из галицко-русской жизни. СПб, 1901.

Літ.: Франко І. Іван Наумович. «Хлібороб», 1891, № 6—7, 8—10; Франко І. Із історії «московільського» письменства в Галичині. В кн.: Франко І. Зібрання творів, т. 31. К., 1981; Киричук О. Галицький Дон-Кіхот. «Людина і світ», 1989, № 2; Левицький І. Е. Галицко-русская библиография XIX-го столетия... т. 1. Львов, 1888; Наумович І. Г. В кн.: Особисті архівні фонди відділу рукописів [Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка АН УРСР]. Анотований покажчик. Львів, 1977. М. О. Мороз.

НАХІМОВ Яким Миколайович [8 (19). IX 1782, Богодухів. повіт Слобідсько-Української губ. — 18 (30). VII 1814, хутір попл. с. Довжик, тепер у складі с. Довжик Золочівського р-ну Харків. обл.] — рос. і укр. сатирик. З укр. родини. Закін. 1808 Харків. ун-т, 1809—11 працював у ньому. Сатирич. обдаровання Н. — послідовника традицій провіт. реалізму рос. л-ри виявлялося в його творах кін. 18 — поч. 19 ст. (вірші «Елегія», «Повістка», байка «Живописець», сатири «Звіринець» та «Рідкості, які мені пошастало побачити», поема «Лист від приятеля його Ростислава», 1811, та ін.). В гротескових образах викриває хабарництво, кривосуддя, казнокрадство. Байки 800-х рр. «Моська і Собака на прив'язі», «Море і Річка», «Юпітер і Непопірі», «Проповідь і Байка», в яких певною мірою відбилися настрії укр. селян, солдатів і різночинної інтелігенції, мають антикріпосницьке спрямування. У творчості Н. відобразилися бурлескно-травестійні традиції рос. та укр. л-р. Писав поет. мініатюри (епіграми,

епітафії, написи), сатирич. і публіцист. прозові твори («Сказання про Феміду та про іноплемінних приказних», «Приклад уряду сильніший од законів» та ін.). Твори Н. друкувалися в журналах «Харьковский Демокрит», «Український вестник».

Тв.: Сочинения в стихах и прозе. М., 1822; [Вірші]. В кн.: Поэты-сатирики конца XVIII — начала XIX века. Л., 1959. Літ.: Маслов В. Память о харьковском стихотворце А. Н. Нахимове СПб, 1818; Чириков Г. С. Аким Николаевич Нахимов, 1782—1814 гг., его стихотворения: сатиры, эпиграмы и эпиграфы. «Русская старина», 1880, № 11—12; Лещенко П. Несправедливо забытый талант. «Радага», 1965, № 11; Лосієвський І. «Нахимов створив собі гучне ім'я в літературі свого часу...». «Пратор», 1982, № 9.

І. Я. Лосієвський.

НАЦАГДОРЖ Дашдоржійн (17. XI 1906, с. Баян-Делгер, тепер Центр. аймака — 13. VII 1937, Улан-Батор) — монг. письменник, перекладач, громад. діяч. Один з основоположників сучас. монг. л-ри. Учасник Нар. революції 1921. Навч. 1925—26 у Ленінгр. ін-ті нац. меншостей. 1929—37 працював в АН МНР. Повесть «Нечувана подія» (1933) — антифеод. спрямування. Оповідання («Син старого світу», 1930; «Новий рік і гіркі сльози», 1932, тощо) та вірші Н., зокрема цикл «Моя батьківщина» (1933), присвячено соціальним перетворенням у країні. Класич. твором нац. драматургії стала п'єса Н. «Біля трьох пагорбів» (1934). Перекладав твори О. Пушкіна, Гі де Мопассана, Е. По. Окр. вірші Н. перекладали Д. Павличко, І. Дяченко, О. Новицький, С. Йовенко.

Тв.: Укр. перекл. — [Вірші]. В кн.: Пoesія народної Монголії. К., 1971; Рос. перекл. — Избранное. М., 1956.

Літ.: Яцковская К. Н. Дашдоржийн Нацагдорж. М., 1974; Кайгородов А. М. Дашдоржийн Нацагдорж. Библиографический указатель. М., 1975.

І. О. Дяченко.

НАЦІОНАЛЬНЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «КНИЖКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ» — до лютого 1992 Книжкова палата УРСР ім. Івана Федорова.

НАЦІОНАЛЬНЕ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНЕ в літературі — специфічний естет. вимір худож. твору, що зумовлює її самобутність і відночас інтегрує мист. надбання в загальнолюдську культуру. Проблема національного в мист-ві уперше поставили в кін. 18 — поч. 19 ст. романтизм, які почали писати про «дух нації» та історизм, ввели терміни «географічна» та «історична» людина. Пізніше категорія національного розроблялася представниками різних наук.

Домінуюто національного в л-рі виступає мова як система. Через неї адекватно розкривається динамічна цілісність природного, геопсихічного, соціетичного, культуро-морфичного буття народу, його істор. досвіду, ціннісних установок та ідеалів. Проте мова не є єдиним параметром національного [укр. л-ра 16—18 ст. творилася укр. книжною, церковнослов'янською, польською, латинською мовами; у 19 ст. — українською, російською, німецькою; нині — українською, а також англійською (в діаспорі) та ін.]. Нац. специфіка виявляється через складний комплекс психічних установок сусп. свідомості, що формується природним середовищем проживання нації, соціокультурними обставинами її існування та істор.-культурним досвідом. Національне — єдино можлива форма вияву загальнолюдських духовних цінностей; поза національним категорії інтернаціонального не існує. Інтернаціональне, що уможливорює різноманітні впливи та запозичення, асимілюється і засвоюється нац. культурою, є одним з чинників її розвитку (напр., вплив франц. класицизму на російський, «українська

школа» в польській літературі, неокласицизм в укр. л-рі). Діалектика взаємозалежностей національного й інтернаціонального така, що тільки в їхній єдності реалізується загальнолюдське. Проблема Н. та і. в л.— предмет постійних літературознавчих пошуків.

Літ.: Шерех Ю. Етюди про національне в літературах сучасності. В кн.: Літературно-науковий збірник, в. 1. Нью-Йорк, 1952; Артановський С. Историческое единство человечества и взаимное влияние культур. Л., 1967; Бурсов Б. Национальное своеобразие русской литературы. Л., 1967; Национальное и интернациональное в советской литературе. М., 1971; Франко І. Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах. В кн.: Франко І. Зібрання творів, т. 31. К., 1981; Дзюба І. У діалозі від мистецтва до політики. В кн.: Авторитет. Література і критика в час перебудови. К., 1989; Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? «Вітчизна», 1990, № 5—8; Свенцицький-Святницький І. Національне й інтернаціональне в письменстві і мистецтві давньої України. «Мовознавство», 1991, № 1. В. С. Брюховецький.

НАЦУМЕ Сосеки (справж. ім'я — Кінноске; 5.1 1867, Токіо — 9.XII 1916, там же) — япон. письменник. Одержав філол. освіту. Автор сатир. роману «Ваш покійний слуга кіт» (1905; укр. перекл. І. Дзюба), трилогії з життя япон. інтелігенції — психол. романи «Сансіро» (1908), «Потім» (1909), «Брама» (1910), романів «Серце» (1914), «Трава при дорозі» (1915), повістей «Хлопчисько», «В дорозі» (обидві — 1906), оповідань тощо. Творчість Н.-реаліста й гуманіста мала значний вплив на розвиток японської літератури.

Тв.: Укр. перекл. — Ваш покійний слуга кіт. К., 1973; Рос. перекл. — Сердце. Л., 1935; Мальчуган. М., 1956; Ваш покійний слуга кот. М., 1960; Сансіро. — Затем. — Врата. М., 1973.

Літ.: Гривнин В. Нацумэ Сосеки. Библиографический указатель. М., 1959. Б. П. Яценко.

НАШ ГОЛОС — укр. літ.-культур. журнал СП Румунії. Виходить з липня 1990 у Бухаресті щомісяця. Гол. ред. — М. Корсюк. Висвітлює розвиток укр. л-ри в Румунії. Вміщує наук. розвідки, літ.-крит. статті, огляди, рецензії на нові твори, архівні матеріали, дослідження з укр. етнографії та фольклору, переклади з рум. та ін. л-р, інформації про культурне життя українців у світі. Надр. ряд творів укр. письменників Румунії (К. Ірода, І. Ковача, Ю. Павліша, П. Романюка та ін.), оповідання «Ворожки» О. Кобилянської, поезії М. Зерова та ін., вірші рум. поета М. Дінеску в укр. перекл. С. Ткачука та ін. Оpubл. також дослідження «Про роль старорумунських книг у розвитку румунської культури XVI—XVII ст.» Д. Мазілу, статті «Здобутки і прогалини в дослідженні української народної культури» І. Ребошанки, «Світоч духу» (про перше видання «Кобзаря» Т. Шевченка) М. Ласло-Куцюк та ін.

Літ.: Носенко Т. Долучімо наш голос. «Слово і час», 1991, № 1. Т. А. Носенко.

НАШ РІДНИЙ КРАЙ — літ.-краєзнавчий журнал для молоді, орган укр. учительства Тячівського, Хустського, Рахівського, Іршавського та Севлюського шкільних округів Закарпаття. Виходить з листопада 1922 до березня 1939 у м. Тячеві щомісяця (крім липня і серпня). Відп. редактор і видавець — письменник О. Маркуш. Журнал ставив завданням виховання молодого покоління в душі нар. свідомості, ознайомлення з історією та нар. звичаями краю, збирання та популяризацію скарбів усної нар. творчості. Вміщував етногр., фольклор., краєзнавчі та ілюстр. матеріали, твори В. Гренджі-Донського, Ю. Боршоша-Кум'ятського, Марійки Підгірянки, Ф. Потушняка, П. Пойди та ін. місцевих письменників. З 1924 як додаток до «Н. р. к.» виходив журн. «Віночок для підкарпатських діточок». Журнал відіграв позитивну роль у формуванні

в населенні Закарпаття української національної ідентичності.

О. В. Мישанич.

НАША ДОЛЯ — літ.-публіцист. збірник для жінок. Вийшов трьома випусками: 1893 у Стрию, 1895—96 у Львові в серії «Жіноча бібліотека». Редактор-упорядник — Н. Кобринська. Вміщував твори письменниць, громад. і культур. діячок Зх. України. Надр. статті «Жіноча справа в Галичині», «Стремління жіночого руху» Н. Кобринської, «Звістки з заграниці і краю» О. Кобилянської (у співавт. з Н. Кобринською), «Чого нам боятись?» Є. Ярошинської, оповідання «Правнучка Баби Борбача», «Королівщина» Ганни Барвінок, «Швачка» О. Ходовицького, ряд укр. нар. пісень, переклади поезій Й. В. Гете, Г. Гейне, Дж. Байрона, огляди нових видань західноєвроп. л-р. Про 1-й випуск альманаху схвально відгукується І. Франко.

Літ.: Франко І. Жіноча бібліотека, видає Наталя Кобринська. В кн.: Франко І. Зібрання творів, т. 29. К., 1981.

Ф. П. Погребенник.

НАША ЗЕМЛЯ — громад.-політ. і літ.-худож. ілюстрований журнал, неофіц. орган Закарп. крайкому компартії Чехо-Словакиї. Виходив з лютого 1927 до грудня 1928 в Ужгороді щомісяця (23 номери). Гол. ред. — В. Гренджа-Донський. Журнал критикував політику чех. буржуазії на Закарпатті, послідовно боровся за соціальне і нац. визволення краю та возз'єднання його в єдиній Укр. державі. Вміщувалися твори закарп. письменників Ю. Боршоша-Кум'ятського, М. Тисянської, О. Джумурата та ін., оповідання В. Стефаніка, Марка Черемшини, П. Козлянюка, поезії П. Тичини, гуморески Остапа Вишні, статті про творчість Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, О. Кобилянської, С. Черкасенка та ін., фольклор. записи. Журнал постійно переслідувався цензурою і на поч. 1929 заборонений місц. владою.

О. В. Мישанич.

НАША КУЛЬТУРА — наук.-літ. журнал. Виходив у Варшаві 1935—39 щомісяця укр. мовою під ред. І. Огієнка. Сприяв розвитку нар. освіти й культури, популяризував укр. науку й л-ру, гуртував творчі сили, зокрема в еміграції. Вміщував статті й розвідки з питань історії, філософії, л-ри, мовознавства, педагогіки, театру, музики, етнографії, археології, хроніку літ.-наук. життя та ін. Творче обличчя видання визначали дослідження К. Студинського, І. Свенцицького, Л. Білецького, І. Огієнка, Я. Гординського, В. Щербаківського, С. Сірополка, В. Січинського, М. Мочульського та ін. На його сторінках з'являлися поезії С. Черкасенка, О. Олеся, Б. І. Антонича, В. Короліва-Старого, оповідання А. Чайковського, Ф. Коковського, Н. Королевої та ін., переклади із зарубіж. літератур. Журнал публікував окр. твори письменників рад. України (Д. Фальківського, Ю. Вухналя), відгукувався на творчість П. Тичини, М. Рильського, В. Сосяри, М. Семенка, М. Доленга та ін. Оpubл. розвідку «Поетична творчість у Східній Україні» Ол. Чернової (1937), статті з історії давньої укр. л-ри (Д. Чижевського, І. Коровицького, Д. Оляччина, Г. Костельника та ін.), релігії (А. Шептицького), культури, з питань розвитку укр. мови. Подано спогади й автобіографії А. Чайковського, І. Огієнка, М. Мочульського, Л. Бачинського та ін., матеріали про укр.-чес. культурні взаємини.

Ф. П. Погребенник.

НАША КУЛЬТУРА — укр. літ. і наук.-популярний журнал у Польщі, додаток до газ. «Наше слово». Виходить з 1958 (з перервами) у Варшаві: до 1985 — щомісяця, 1986—87 й 1989—90 — не виходив, 1988 — вип. три номери, 1991 — шість. Першим редактором був М. Ширба